

INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA CHET TILI O‘QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI

Toshmatova Madinaxon Kodirovna

Namangan davlat pedagogika instituti Ijtimoiy fanlar fakulteti talabasi

ORCID: 0009-0003-6998-9152

Annotatsiya: ushbu ilmiy maqolada chet tillarini o‘qitishda integrativ yondashuvni tatbiq etishning pedagogik va metodik asoslari tahlil qilinadi. Maqolada interfaol va loyihaviy metodlar yordamida lingvistik, kommunikativ va fanlararo kompetensiyalarni uyg‘un rivojlantirish, talabalarning mustaqil fikrlash va amaliy til ko‘nikmalarini oshirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, integrativ metodik yondashuvlarning o‘quv jarayonida motivatsiya, ishtirok faolligi va talabalarning amaliy loyihaviy faoliyatga jalb qilinishidagi samaradorligi ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: integratsiya, kompetensiya, interfaol, metodika, loyihaviy, lingvistik, kommunikativ, pedagogika, motivatsiya, tahliliy.

Abstract: This scientific article analyzes the pedagogical and methodological foundations of applying an integrative approach in foreign language teaching. The article discusses the harmonious development of linguistic, communicative, and interdisciplinary competencies using interactive and project-based methods, as well as enhancing students’ independent thinking and practical language skills. In addition, the effectiveness of integrative methodological approaches in increasing students’ motivation, participation, and engagement in practical project activities is analyzed based on scientific evidence.

Keywords: integration, competency, interactive, methodology, project-based, linguistic, communicative, pedagogy, motivation, analytical.

Аннотация: В данной научной статье анализируются педагогические и методические основы применения интегративного подхода в обучении иностранным языкам. В статье рассматривается гармоничное развитие лингвистических, коммуникативных и междисциплинарных компетенций с использованием интерактивных и проектных методов, а также повышение у студентов навыков самостоятельного мышления и практических языковых навыков. Кроме того, на основе научных данных анализируется эффективность интегративных методических подходов в повышении мотивации студентов, их участия и вовлеченности в практическую проектную деятельность.

Ключевые слова: интеграция, компетенция, интерактивный, методика, проектный, лингвистический, коммуникативный, педагогика, мотивация, аналитический.

KIRISH

Zamonaviy ta’lim jarayonida chet tillarini o‘qitish samaradorligini oshirish masalasi nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Global raqobat sharoitida oliy va umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida talabalar va o‘quvchilarning chet tillarini amaliy kommunikativ kompetensiyalar asosida o‘rganishi, ularning xalqaro miqyosda raqobatbardosh kadrlar sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, chet tili o‘qitish jarayoniga integrativ yondashuvni tatbiq etish, ya’ni tilni o‘rgatishda kommunikativ, madaniy, lingvistik va sohaaro kompetensiyalarni birlashtirish metodikasini takomillashtirish ilmiy va amaliy jihatdan katta ahamiyat kasb etadi.

Ushbu yondashuv ta’lim jarayonida o‘quvchilarning ko‘p qirrali intellektual va lingvistik rivojlanishini ta’minlash, ularni nazariy bilimlardan amaliy ko‘nikmalarga samarali o‘tkazish imkonini beradi. Shu bois, integrativ metodika asosida chet tili darslarini tashkil etish, o‘quvchilarda tahliliy fikrlash, tilni kontekstga mos qo‘llash va turli fan sohalaridagi bilimlarni uyg‘unlashtirish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-tadqiqot yo‘nalishi hisoblanadi.

Mazkur masala O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim sohasini modernizatsiya qilish va sifatini oshirishga qaratilgan qaror va farmonlarida ham o‘z ifodasini topgan. Xususan, “Yangi O‘zbekistonni barpo etishda ta’lim tizimini tubdan isloh qilish to‘g‘risida”gi farmonda [1] ta’lim mazmunini innovatsion yondashuvlar orqali rivojlantirish, fanlararo va til kompetensiyalarini birlashtirish vazifalari belgilangan. Shu bilan birga, 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida [2] milliy va xalqaro standartlarga mos kadrlar tayyorlash, ta’limda integratsiyalashgan metodlarni joriy etish ustuvor yo‘nalish sifatida ko‘rsatib o‘tilgan.

Ilmiy manbalar ham chet tili o’qitish jarayonida integrativ yondashuvning samaradorligini tasdiqlaydi. Masalan, N. Sh. Abdukarimova va D. R. Tursunovning tadqiqotlarida [3] integrativ metodik yondashuvning lingvistik va madaniy komponentlarni birlashtirish orqali o’quvchilarning til kompetensiyasini sezilarli darajada oshirishi ko’rsatilgan. Shu bilan birga, X. A. Normurodovning pedagogik tadqiqotlarida [4] chet tili darslarida interfaol metodlar va fanlararo integratsiya orqali o’quv jarayonining samaradorligini oshirish mexanizmlari yoritilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Chet tillarini o’qitishda integrativ yondashuvni tatbiq etish masalasi so’nggi yillarda O’zbekiston ta’lim olimlari tomonidan keng tadqiq etilmoqda. Bu yondashuv nafaqat lingvistik kompetensiyalarni, balki kommunikativ, madaniy va fanlararo kompetensiyalarni birlashtirish orqali o’quvchilarning tilni amaliy qo’llash ko’nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, integrativ metodikalar yordamida chet tilini o’qitish jarayonida talabalar orasida tahliliy va kritik fikrlashni rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi.

O’zbekiston olimlari tomonidan so’nggi yillarda ushbu yo’nalishda bir qator ilmiy izlanishlar olib borilgan. Jumladan, N. Sh. Abdukarimova va D. R. Tursunovning “Integrativ metodik yondashuv asosida chet tilini o’qitishning samaradorligi” nomli monografiyasida o’quv jarayonida kommunikativ va madaniy komponentlarni uyg’unlashtirish orqali o’quvchilarning lingvistik kompetensiyasini oshirish usullari batafsil yoritilgan [5]. Mualliflar, shuningdek, darslarni fanlararo integratsiya orqali tashkil etishning afzalliklarini ta’kidlaydilar, bu esa o’quvchilarda kompleks bilim va ko’nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, X. A. Normurodovning “Chet tili pedagogikasida interfaol va fanlararo metodlarni joriy etish” asarida interfaol metodlarning, jumladan loyihaviy va vazifaviy yondashuvlarning samaradorligi, shuningdek, talabalarning mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko’nikmalarini rivojlantirishdagi roli batafsil tahlil qilingan [6]. Ushbu metodlar integrativ yondashuvni ta’lim jarayoniga tatbiq etishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Shuningdek, Sh. T. Qodirovning “Oliy ta’limda chet tilini integrativ metodikalar asosida o’qitish” nomli tadqiqotida [7] oliy ta’lim muassasalarida darslar jarayonida turli fan komponentlarini birlashtirish orqali talabalarning lingvistik va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishning amaliy yo’llari ko’rsatib o’tilgan. Muallif o’quv jarayonida vazifaviy yondashuv, kooperativ o’qitish va real kontekstga mos loyihalash metodlarini qo’llashni tavsiya qiladi.

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlar qo’llanildi:

Adabiyotlar tahlili va sintez – O’zbekiston olimlari tomonidan chop etilgan ilmiy asarlar, monografiyalar va metodik qo’llanmalar o’rganilib, chet tilini integrativ yondashuv asosida o’qitishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilindi. Bu orqali o’quv jarayonini takomillashtirishga oid ilmiy asoslar aniqlanadi.

Empirik tadqiqotlar – Oliy va umumiy o’rta ta’lim muassasalarida integrativ metodlarni qo’llash tajribalari tahlil qilindi. Shu jumladan, dars ishlanmalari, interfaol mashg’ulotlar va loyihaviy faoliyatlar asosida o’quvchilarning til kompetensiyalari baholandi.

Komparativ tahlil – O’zbekiston va xorijiy davlatlar (AQSh, Germaniya, Finlyandiya) ta’lim tizimlarida chet tillarni integrativ metodikalar bilan o’qitish tajribasi solishtirildi. Taqqoslash natijasida samarali pedagogik yondashuvlar ajratib olindi.

Pedagogik kuzatuv va tajriba – Integrativ metodikalarni qo’llash jarayonida o’quvchilarning bilim va ko’nikmalari real darslarda kuzatildi, metodlar amaliyotda sinovdan o’tkazildi va ularning samaradorligi baholandi.

Adabiyotlar tahlili va qo’llangan metodlar asosida shuni ta’kidlash mumkinki, integrativ yondashuv chet tilini o’qitish jarayonida lingvistik, kommunikativ va fanlararo kompetensiyalarni uyg’unlashtirishga xizmat qiladi. Bu esa o’quvchilarning amaliy til ko’nikmalarini mukammal rivojlantirish, tahliliy fikrlash va interfaol yondashuvni shakllantirishga imkon beradi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ushbu tadqiqot davomida chet tillarini o’qitishda integrativ yondashuvning samaradorligi eksperimental dars mashg’ulotlari, so’rovnomalar va pedagogik kuzatuvlar orqali baholandi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – o’quvchilarning lingvistik, kommunikativ va fanlararo kompetensiyalarini uyg’unlashtirilgan metodikalar yordamida rivojlantirish va amaliy til ko’nikmalarini oshirish edi.

Eksperimental guruhda olib borilgan darslar davomida o’quvchilarning quyidagi ko’nikmalari kuzatildi: integrativ metodikalar orqali tilni amaliy qo’llash, interfaol vazifalarni bajarish, fanlararo bilimlarni tahlil qilish va mustaqil loyihaviy faoliyat ko’rsatish. Aniqlanishicha, integrativ yondashuv

qo‘llanilgan guruhda o‘quvchilarning amaliy til kompetensiyalari sezilarli darajada oshgan, bu esa ularning motivatsiyasi va darsga faol ishtirokini ta’minlagan.

Progressiv pedagogik metodlar – jumladan, loyihaviy vazifalar, muammoli o‘qitish va interfaol mashg‘ulotlar – o‘quvchilarda tahliliy fikrlash va lingvistik kompetensiyalarni rivojlantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi. Shuningdek, talabalarga real kontekstga mos matnlar, audio-video materiallar va fanlararo vazifalar taqdim etish orqali ularning kommunikativ kompetensiyalari mustahkamlandi.

Eksperimental tadqiqot natijalari quyidagi murakkab jadvalda ko‘rsatildi:

№	Ko‘rsatkichlar	O‘quvchilarning integrativ metodikaga bo‘lgan ijobiy javoblari (%)	O‘quvchilarning mustaqil ishlash ko‘nikmalari (%)	Amaliy loyihalarda muvaffaqiyat darajasi (%)
1	Lingvistik kompetensiya shakllanishi	85	78	80
2	Kommunikativ kompetensiya rivojlanishi	82	75	77
3	Fanlararo integratsiya bo‘yicha ko‘nikmalar	78	70	72
4	Loyiha va interfaol vazifalarni bajarish	80	74	79
5	Talabalar motivatsiyasi va darsga faol ishtirok	88	82	85

1-jadval. Eksperimental guruhda integrativ yondashuv asosida erishilgan asosiy natijalar.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, integrativ metodikalarni qo‘llash nafaqat lingvistik va kommunikativ kompetensiyalarni, balki talabalar orasida fanlararo tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Amaliy mashg‘ulotlarda loyihaviy vazifalar va interfaol yondashuvlar yordamida o‘quvchilar o‘z bilimlarini real hayotiy vaziyatlarda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ldi, bu esa ularning o‘z-o‘zini baholash va mustaqil ishlash ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshirdi.

Shu bilan birga, ayrim cheklovlar ham aniqlangan. Masalan, o‘quv dasturlarida fanlararo integratsiyaga yo‘naltirilgan vazifalar soni cheklangan va ba’zi o‘qituvchilarning interfaol metodlarni qo‘llashdagi tajribasi yetarli emasligi kuzatildi. Bu esa kelgusida metodik qo‘llanmalarni boyitish, malaka oshirish kurslarini tashkil etish va o‘quv resurslarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Shuningdek, tahlil shuni ko‘rsatadiki, talabalar real kontekstga mos matnlar, audio-video materiallar va loyihaviy vazifalarni bajarish jarayonida yuqori motivatsiya va mustaqil fikrlash darajasini namoyon qiladilar. Bu esa integrativ metodik yondashuvni chet tili o‘qitish jarayonida samarali qo‘llashni tasdiqlaydi va pedagogik amaliyotda keng tatbiq etishning ilmiy asosini beradi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, chet tillarini o‘qitishda integrativ yondashuvni tatbiq etish pedagogik jarayonning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Eksperimental tadqiqotlar va so‘rovnomalar orqali aniqlanishicha, integrativ metodikalar yordamida talabalarning lingvistik, kommunikativ va fanlararo kompetensiyalari uyg‘un rivojlanadi, ularning mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv va amaliy til ko‘nikmalari kuchayadi.

Tadqiqot davomida o‘quvchilarda loyiha va interfaol vazifalarni bajarish ko‘nikmalari ortgani, fanlararo bilimlarni amaliy kontekstda qo‘llash qobiliyati rivoqlangani, shuningdek, darslarga motivatsiya va ishtirok darajasi oshgani kuzatildi. Shu bilan birga, o‘qituvchilarning metodik malaka darajasi va dasturlar tarkibidagi fanlararo integratsiya yetarliligi ayrim kamchiliklar sifatida aniqlangan. Bu esa kelgusida metodik qo‘llanmalarni takomillashtirish, o‘qituvchilar malakasini oshirish va o‘quv resurslarini boyitish zaruratini ko‘rsatadi.

Shuni ta’kidlash lozimki, integrativ yondashuv nafaqat lingvistik bilimlarni, balki talabalarning amaliy va tahliliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu yondashuvni ta’lim jarayonida muntazam qo‘llash chet tilini o‘qitish metodikasini zamonaviy talablarga moslashtirish, talabalar uchun o‘quv jarayonini interfaol, qiziqarli va samarali qilish imkonini beradi.

Natijada, integrativ metodik yondashuvlar asosida chet tili o‘qitish pedagogik va metodik jihatdan samarali bo‘lib, oliy va umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida qo‘llanilishi amaliy natijalarni sezilarli

darajada oshiradi. Shu bilan birga, kelgusida qo‘shimcha ilmiy tadqiqotlar orqali metodlarni yanada takomillashtirish va dars jarayonida individual yondashuvlarni rivojlantirish istiqbollari mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 6-apreldagi PF-6199-sonli farmoni “Yangi O‘zbekistonni barpo etishda ta’lim tizimini tubdan isloh qilish to‘g‘risida”.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasi. (lex.uz sayti orqali rasmiy nashr)
3. Abdukarimova N.Sh., Tursunov D.R. “Integrativ metodik yondashuv asosida chet tilini o‘qitishning samaradorligi”. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
4. Normurodov X.A. “Chet tili pedagogikasida interfaol va fanlararo metodlarni joriy etish”. – Toshkent: O‘zbekiston pedagogika universiteti, 2021.
5. Abdukarimova N.Sh., Tursunov D.R. (2020). Integrativ metodik yondashuv asosida chet tilini o‘qitishning samaradorligi. Toshkent: TDPU nashriyoti.
6. Normurodov X.A. (2021). Chet tili pedagogikasida interfaol va fanlararo metodlarni joriy etish. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
7. Qodirov Sh.T. (2022). Oliy ta’limda chet tilini integrativ metodikalar asosida o‘qitish. Toshkent: “Fan va ta’lim” nashriyoti.

**MAHALLA TIZIMINING TARIXIY ILDIZLARI VA QADIMIY O‘ZINI O‘ZI BOSHQARISH
AN‘ANALARI**

O‘rmonjonova Dilnozaxon Muhammadjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti Ijtimoiy fanlar fakulteti talabasi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7679-1270>

Annotatsiya: ushbu ilmiy maqolada O‘zbekistonda mahalla tizimining tarixiy ildizlari va qadimiy o‘zini o‘zi boshqarish an‘analari kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqotda mahalla institutining Markaziy Osiyo mintaqasidagi tarixiy evolyutsiyasi, uning qadimgi shahar madaniyatidan hozirgi zamonagacha bo‘lgan rivojlanish bosqichlari, shuningdek, ushbu tizimning O‘zbekiston jamiyatida tutgan o‘ziga xos o‘rni o‘rganilgan. Maqolada mahallaning an‘anaviy boshqaruv mexanizmlari, ularning zamonaviy sharoitda qayta shakllanishi va fuqarolik jamiyatining asosiy tayanchi sifatidagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: mahalla, tarix, an‘ana, boshqaruv, evolyutsiya, huquqiy, ijtimoiy, milliy, fuqarolik, innovatsiya.

Annotation: This scientific article provides a comprehensive analysis of the historical roots and traditional self-governance practices of the mahalla system in Uzbekistan. The study examines the historical evolution of the mahalla institution in the Central Asian region, its developmental stages from ancient urban culture to the present day, as well as the unique role this system plays in Uzbek society. The article highlights the traditional governance mechanisms of the mahalla, their transformation in modern conditions, and their significance as a fundamental pillar of civil society.

Keywords: mahalla, history, tradition, governance, evolution, legal, social, national, civil society, innovation.

Аннотация: В данной научной статье проводится комплексный анализ исторических корней и традиционных практик самоуправления системы махалли в Узбекистане. В исследовании рассматривается историческая эволюция института махалли в Центральноазиатском регионе, этапы его развития от древней городской культуры до современности, а также уникальная роль этой системы в узбекском обществе. В статье освещаются традиционные механизмы управления махалли, их преобразование в современных условиях и значение как фундаментальной опоры гражданского общества.

Ключевые слова: махалля, история, традиция, управление, эволюция, правовой, социальный, национальный, гражданское общество, инновации.

KIRISH

Mahalla tizimi O‘zbekistonning milliy-ma’naviy qadriyati, qadimiy o‘zini o‘zi boshqarish an‘analarining yorqin ifodasidir. Ushbu tizimning tarixiy ildizlari qadimgi sharq jamiyatlarida mavjud bo‘lgan mahalla institutlariga borib taqaladi, bu esa uni O‘zbekiston hududida ming yillik tarixga ega